Μαρτσέλο Μούστο

ΕΝΤΥΠΗ ΕΚΔΟΣΗ 28.03.2021, **16:14**

Πορεία κόντρα στο ρεύμα

Θανάσης Γιαλκέτσης

Συμπληρώθηκαν φέτος 150 χρόνια από τη γέννηση της Ρόζας Λούξεμπουργκ. Στην προσωπικότητα και στη δράση της αναφέρεται το ακόλουθο άρθρο του Μαρτσέλο Μούστο, καθηγητή Πολιτικής Θεωρίας και Κοινωνιολογίας στο York University του Τορόντο.

Οταν, τον Αύγουστο του 1893, στο συνέδριο της Δεύτερης Διεθνούς στη Ζυρίχη, από το προεδρείο του σώματος αναφέρθηκε το όνομά της, η Ρόζα Λούξεμπουργκ άνοιξε χωρίς χρονοτριβή ένα διάδρομο μεταξύ του κοινού των αντιπροσώπων και των αγωνιστών, που βρίσκονταν στην κατάμεστη αίθουσα. Ηταν ακόμη νεότατη, με μικροσκοπική κορμοστασιά, και με μια παραμόρφωση στον γοφό, που την υποχρέωνε να κουτσαίνει ήδη από την ηλικία των πέντε ετών.

PUBBLICITÀ

Στους παρόντες, η εμφάνισή της θα μπορούσε να δημιουργήσει την εντύπωση ότι βρίσκονταν μπροστά σε ένα ευάλωτο πρόσωπο. Τους κατέπληξε όμως όλους όταν, αφού ανέβηκε σε μια καρέκλα για να ακούγεται καλύτερα, κατόρθωσε να τραβήξει την προσοχή ολόκληρου του ακροατηρίου, που εντυπωσιάστηκε από τη ρητορική της δεινότητα και από την πρωτοτυπία των θέσεών της. [...] Γεννημένη στις 5 Μαρτίου 1871, στην κατεχόμενη από την τσαρική Ρωσία Πολωνία, η Ρόζα Λούξεμπουργκ διέθεσε την ύπαρξή της στον αγώνα με τρόπο οριακό, παλεύοντας ενάντια σε πολυάριθμες αντιξοότητες, βαδίζοντας πάντοτε κόντρα στο ρεύμα και πληρώνοντας η ίδια προσωπικά το τίμημα. Πέθανε στις 15 Ιανουαρίου 1919, δολοφονημένη από παρακρατικούς της Δεξιάς.

Με εβραϊκές ρίζες, στην ηλικία των 26 ετών εγκαταστάθηκε στη Γερμανία. Πεισμένη ειρηνίστρια στον καιρό του Α' Παγκόσμιου Πολέμου, φυλακίστηκε κάμποσες φορές για τις ιδέες της. Ηταν φλογερή εχθρός του ιμπεριαλισμού σε μια περίοδο νέας και βίαιης αποικιακής του εξάπλωσης. Υπήρξε κυρίως μια γυναίκα και έζησε σε κόσμους που κατοικούνταν σχεδόν αποκλειστικά από άνδρες. Ηταν συχνά η μοναδική γυναικεία παρουσία τόσο στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης, όπου πήρε τον διδακτορικό της τίτλο το 1897, όσο και μεταξύ των ηγετών του Γερμανικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος, όπου θα γίνει η πρώτη γυναίκα που θα διδάξει στην κεντρική σχολή εκπαίδευσης των στελεχών. Σε αυτές τις δυσκολίες θα προστεθούν το ανεξάρτητο πνεύμα της και η αυτονομία της –μια αρετή που συχνά τιμωρούνταν ακόμη και στα κόμματα της Αριστεράς. Η Λούξεμπουργκ είχε την ικανότητα να επεξεργάζεται νέες ιδέες και να τις υπερασπίζεται με σθένος ενώπιον προσωπικοτήτων μεγάλου διαμετρήματος, όπως ο Μπέμπελ ή ο Κάουτσκι, που είχαν το προνόμιο να διαμορφώσουν τη σκέψη τους μέσω της άμεσης επαφής με τον Ενγκελς.

Σκοπός της δεν ήταν να επαναλαμβάνει τα λόγια του Μαρξ, αλλά να τα ερμηνεύει ιστορικά. Κατόρθωσε να ξεπεράσει τα πολλά εμπόδια που συνάντησε και, στην περίοδο της ρεφορμιστικής στροφής του Εντουαρντ Μπερνστάιν και της ζωηρής συζήτησης που ακολούθησε, έγινε γνωστή στην κυριότερη οργάνωση του ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος. Ενώ με το περίφημο έργο του «Οι προϋποθέσεις του σοσιαλισμού και τα καθήκοντα της σοσιαλδημοκρατίας» ο Μπερνστάιν καλούσε το κόμμα να κόψει τις γέφυρες με το παρελθόν και να μετατραπεί σε μια μεταρρυθμιστική δύναμη, με το κείμενό της «Μεταρρύθμιση ή επανάσταση;» η Λούξεμπουργκ απάντησε αποφασιστικά ότι, σε κάθε ιστορική περίοδο, «η προσπάθεια για μεταρρυθμίσεις γίνεται μόνο στην κατεύθυνση που

υπαγορεύει η τελευταία επανάσταση». Οσοι θεωρούσαν ότι με τον αστικό κοινοβουλευτισμό θα μπορούσαν να πετύχουν τις ίδιες αλλαγές, που καθιστά δυνατές η επαναστατική κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας, δεν είχαν επιλέξει μια «πιο ήρεμη, γαλήνια και αργή οδό προς τον ίδιο σκοπό, αλλά έναν διαφορετικό σκοπό».

Σύμφωνα με τη Λούξεμπουργκ, ο σοσιαλισμός θα έπρεπε να επεκτείνει τη δημοκρατία και όχι να την περιορίζει. Ετσι, το 1904, πρωταγωνίστησε σε μιαν άλλη σκληρή σύγκρουση, αυτή τη φορά με τον Λένιν, για τις μορφές πολιτικής οργάνωσης. Ο μπολσεβίκος ηγέτης αντιλαμβανόταν το κόμμα ως ένα συμπαγή πυρήνα επαγγελματιών επαναστατών, ως μια πρωτοπορία που όφειλε να καθοδηγεί τις μάζες. Η Λούξεμπουργκ αντέτεινε ότι ένα εξαιρετικά συγκεντρωτικό κόμμα γεννούσε μιαν επικίνδυνη δυναμική: «την τυφλή υπακοή των αγωνιστών στην κεντρική ηγεσία».

Το κόμμα όφειλε να αναπτύσσει την κοινωνική συμμετοχή και όχι να την καταπνίγει. Ο Μαρξ είχε γράψει ότι «κάθε βήμα του πραγματικού κινήματος ήταν πιο σημαντικό από μια ντουζίνα προγράμματα». Η Λούξεμπουργκ προέκτεινε αυτό το αξίωμα και υποστήριζε ότι «τα εσφαλμένα βήματα που πραγματοποιεί ένα υπαρκτό εργατικό κίνημα είναι, στο ιστορικό πεδίο, ασύγκριτα γονιμότερα και πολυτιμότερα από το αλάθητο της καλύτερης Κεντρικής Επιτροπής».

Αυτή η πολεμική απέκτησε ακόμη μεγαλύτερη σημασία μετά τη σοβιετική επανάσταση, στην οποία η Λούξεμπουργκ προσέφερε αμέριστη στήριξη. Ανήσυχη για την πορεία των γεγονότων στη Ρωσία (με αφετηρία τους τρόπους με τους οποίους άρχισαν να αντιμετωπίζουν τη γεωργική μεταρρύθμιση), η Λούξεμπουργκ ήταν η πρώτη στο κομμουνιστικό στρατόπεδο που παρατήρησε ότι ένα «καθεστώς παρατεταμένης κατάστασης πολιορκίας» θα ασκούσε «μιαν εκφυλιστική επίδραση στην κοινωνία». Τόνισε ξανά ότι η ιστορική αποστολή του «προλεταριάτου που έφτασε στην εξουσία» ήταν «να δημιουργήσει μια σοσιαλιστική δημοκρατία στη θέση της αστικής δημοκρατίας και όχι να καταστρέψει κάθε μορφή δημοκρατίας». Γι’ αυτήν κομμουνισμός σήμαινε μια «πιο ενεργητική και ελεύθερη συμμετοχή των λαϊκών μαζών σε μια δημοκρατία χωρίς όρια». Ενας αληθινά διαφορετικός κοινωνικός και πολιτικός ορίζοντας θα ανοιγόταν μόνο μέσα από αυτή την περίπλοκη διαδικασία και όχι αν η άσκηση της ελευθερίας επιφυλασσόταν «μόνο στους οπαδούς της κυβέρνησης και στα μέλη ενός μοναδικού κόμματος».

Παρόλο που εφάρμοζαν αντιτιθέμενες πολιτικές επιλογές, σοσιαλδημοκράτες και μπολσεβίκοι είχαν, και οι μεν και οι δε, αντιληφθεί εσφαλμένα τη δημοκρατία και την επανάσταση σαν δυο εναλλακτικές μεταξύ τους διαδικασίες. Αντίθετα, ο πυρήνας της πολιτικής θεωρίας της Λούξεμπουργκ επικεντρωνόταν στην ακατάλυτη ενότητά τους. Το άλλο θεμέλιο της στράτευσής της ήταν το διπλό μέτωπο: αντίθεση στον πόλεμο και αντιμιλιταριστική κινητοποίηση.

Σε αυτά τα θέματα η Λούξεμπουργκ εκσυγχρόνισε τις θεωρητικές αποσκευές της Αριστεράς και συνέβαλε στο να εγκριθούν διορατικές αποφάσεις στα συνέδρια της Δεύτερης Διεθνούς. Ο ρόλος των στρατών, ο συνεχής επανεξοπλισμός και η επανάληψη των πολέμων δεν έπρεπε να αναλύονται μόνο με τις έννοιες του 19ου αιώνα. Επρόκειτο για εργαλεία που υπηρετούσαν τα συμφέροντα των αντιδραστικών δυνάμεων και που παρήγαγαν διαιρέσεις στο προλεταριάτο, αλλά αυτά ανταποκρίνονταν και σε μια συγκεκριμένη σκοπιμότητα.

Ο καπιταλισμός χρειαζόταν τον πόλεμο, ακόμη και σε εποχή ειρήνης, για να αυξάνει την παραγωγή καθώς και για να κατακτά νέες αγορές στις εξω-ευρωπαϊκές αποικιακές περιφέρειες. Η μάχη εναντίον αυτής της βαρβαρότητας θα μπορούσε να κερδηθεί μόνο χάρη στη συνειδητή πάλη των μαζών και, καθώς η αντίθεση στον μιλιταρισμό απαιτούσε μιαν ισχυρή πολιτική συνείδηση, η Λούξεμπουργκ ήταν μεταξύ των πιο πεισμένων υποστηρικτών της γενικής απεργίας εναντίον του πολέμου. Για την ιδρύτρια της Ενωσης του Σπάρτακου η ταξική πάλη δεν εξαντλούνταν με την αύξηση του μισθού. Η Λούξεμπουργκ δεν ήθελε να είναι μια απλή επίγονος και ο σοσιαλισμός της δεν ήταν ποτέ οικονομίστικος. Βυθισμένη μέσα στα δράματα του καιρού της, προσπάθησε να ανανεώσει τον μαρξισμό χωρίς να αμφισβητήσει τα θεμέλιά του και η προσπάθειά της μιλάει ακόμη και σήμερα στις νέες γενιές.

Tazze Annuali Royal Copenhagen

580 € Collezione di tredici tazze in porcellana di Royal Copenhagen Fajance. Il gruppo di tazze...

Sponsored by DI MANO IN MANO